

חגים

ראש השנה

הרב זוין - לתורה ולמועדים עמ' 5

בשיאו של היום הקדוש ביותר בשנה, יום הכיפורים, הכהן הגדול נכנס לתוך קודש הקודשים ושותק. הוא לא אומר מילה. רק לאחר שהוא יוצא הוא אומר "תפילה קצרה". הסיבה לכך היא שברגע השיא אין שום מילה שיכולה לתאר את הרגשת הקדושה. השתיקה מעידה על עוצמת הרגע.

בימינו יש אירוע מכונן אחד שמזכיר במהותו את מעמד כניסת הכהן הגדול לקודש הקודשים – תקיעת השופר. בזמן תקיעת השופר התפילה מגיעה לשיאה וכל מה שעל האדם לעשות זה לשתוק ולהתחבר לקדושת המעמד. השיח היומיומי שלנו מכיל הרבה דברים רעים (שקרים, רכילות, לשון הרע...) (דווקא השתיקה יכולה לאפשר לנו להתחבר לקדושה הפנימית שמסתתרת בתוכנו כל השנה).

המטרה של מעמד השתיקה ושמיעת קול השופר היא להציב לנו רף לכל השנה שדורש מאיתנו להיות מחוברים לקדושה הפנימית שלנו ולא לדברים החיצוניים השליליים.

1

1. "ובשופר גדול יתקע וקול דְמָמָה דְקָה יִשְׁמַע..." ("ונתנה תוקף")

א. "התפילה היותר נהדרה והיותר קדושה עלולה לחלל את קדושת הרגע הנאדר-בקודש"

(1) באיזה מובן (דרך) יכולה תפילה לחלל קדושה של רגע נאדר בקודש?

ובאיזה הקשר אומר הרב זוין דברים אלו?

(2) במה דומה תקיעת השופר לעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים, על-פי הרב זוין?

ב. "אין קטגור נעשה סגור".

(1) הסבר את הציטוט מדבריי חכמים במילים שלך.

(2) הדגם מתוך דברי הרב זוין שני עניינים עליהן נכון לומר "אין קטגור נעשה סגור".

ג. "יעברו הימים הנוראים, ועוד הפעם נכנס בראשו ורובנו לתוך עולם שכולו חול, עוד הפעם נלבש את

"עורות גדיי העזים", ... אל נא ניתן, לפחות לדכא ולהחניק את קולנו הפנימי."

(1) מהי מטרת תקיעת השופר על-פי הרב זוין? וממה הוא מזהיר אותנו?

(2) מה הדמיון שדורש הרב זוין לברכת יצחק ליעקב ועשו?

מה הנמשל "לקול יעקב" ומה ל "ידיי עשו"?

2. "... בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ יְהִי לְכֶם שְׁבֻתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ:" ויקרא כ"ג כ"ד

הרב קוק – "שופרות" עמ' 10

יש מדרגות שונות בשופר של הגאולה:

- **שופר גדול** – "שופרו של משיח" – רצון אידיאולוגי להיגאל כדי למלא את היעוד של עם ישראל בארץ הקודש. זאת הגאולה שאנחנו מתפללים אליה בתפילת "שופרות" בראש השנה, "תקע בשופר גדול לחירותנו", על פי נבואת ישעיה "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים..."
- **שופר בינוני** – רצון לאומי להיגאל כדי לחיות במדינה יהודית עצמאית.
- **שופר קטן** – שופר פסול שתוקעים בו רק כאשר אין ברירה – רצון להיגאל כדי להינצל מהאנטישמיות.

א. "וְהָיָה אִ בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וְבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנְדָּסִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לֵה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:" ישעיה כ"ז י"ג

(1) מהו ה "שופר גדול", לו אנחנו מצפים, על-פי הסברו של הרב קוק?

(2) מהם שתי האפשרויות האחרות לגאולה אותם מדמה הרב קוק?

עיקר התשובה זה הוידוי. הוידוי מתחלק לשני סוגים שונים ומכאן שיש שני סוגים של תהליכי תשובה:

- **תשובה של כפרה** – תהליך התשובה הבסיסי בו על האדם להתודות על החטא, להתחרט על מה שעשה, ולקבל לעתיד שלא יחזור אל אותו החטא
 - **תשובה של טהרה** - במסכת סנהדרין מובאת ברייתא העוסקת בתהליך החזרה בתשובה, כדי להיות כשרים שוב לעדות, על 3 עבירות שהמשותף להן הוא שיש מצבים בהן מדובר באיסור ואילו יש מצבים בהן אותה פעולה מותרת
- 1 : **משחק בקוביא** – כאשר מדובר בהימורים על כסף אז אסור אבל כאשר מדובר במשחק סתם לכיף אז מותר .
- (2 **הלוואה בריבית** – כאשר מדובר בהלוואה ליהודי אז אסור ואילו כאשר מדובר בהלוואה לגוי אז מותר (כמו שלמדתם השנה בספר דברים
- (3). **הפרכת יונים** – כאשר מדובר במקום ישוב אז אסור ואילו כאשר מדובר במקום לא מיושב כמו המדבר אז מותר
- היינו מצפים שתהליך החזרה בתשובה על עבירות אלו יכלול את החרטה, עזיבת החטא וקבלה לעתיד על עשיית פעולות אלו רק באופן בו הן מותרות. למרות זאת בברייתא (שנפסקה להלכה ברמב"ם) נאמר שכדי לחזור בתשובה על חטאים אלו יש לעזוב לגמרי את העיסוק באותן פעולות, גם בצד בו הן מותרות. תהליך זה מבטא את **התשובה של הטהרה** – תהליך תשובה בו נדרש מהאדם לעזוב לגמרי את הסביבה שהביאה אותו לחטא ולא רק לפרוש מן החטא עצמו. פרישה מדרך חטאים. **התשובה הבסיסית בשביל כפרה** דורשת רק פרישה מן החטא, אך התשובה המלאה בשביל טהרה דורשת גם פרישה מדרך החטאים, כלומר התנתקות מהסביבה שבה יכול לצמוח החטא מחדש.

3. "כל מצות שבתורה, בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזדון בין בשגגה,

כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר:

"איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו" (במדבר ה, ו-ז), רמב"ם הלכות תשובה א' א'

א. "שני מיני וידוי, אחד וידוי של כפרה ואחד וידוי של טהרה. אמנם נוסחתם וצורתם שווה, ..."

הרב סולוביצ'יק מבחין בין שני סוגים של "תשובה".

(1) **מהם שני הסוגים השונים של "התשובה" ובמה הם שונים זה מזה?**

(2) **לאיזה סוג של וידוי ו "תשובה" שייכים "פסולי העדות" המוזכרים במסכת סנהדרין?**

ב. "יעזב רשע דרכו ואיש און מקשבתיו וישב אלה' וירחמיהו ואל-אלהינו כי-ירבה לסלום:" ישעיה נ"ה ז'

(1) **למי "מספיקה חרטה" ומדוע מסתפקים בה?**

(2) **למי אין החרטה מספקת ומדוע?**

סוכות:

הרב אריאל – לתורה ולמועדים עמ' 32

מועד חג הסוכות הוא בסיום עונת הבציר, המועד בו כל העם עוזב את סוכות הכרמים בהם שהה במהלך עונת הבציר הארוכה וחוזר אל ביתו לקראת החורף. דווקא במועד זה התורה מצווה עלינו לא להיכנס הביתה אלא לצאת מהבית אל הסוכה.

הכניסה אל הבית לאחר אסיף התבואה עלולה לגרום לאדם להיות בטוח בעצמו ולסבור שכל כוחו הגיע לו בזכות עצמו. לכן מצווה על האדם התורה, דווקא בשעת השיא של בטחונו, לצאת החוצה אל סוכת הארעי, לחזור את הטבע הבראשיתי, ולזכור שכל כוחו הגיע לו מהקב"ה

בעוד שבבית התקרה מגינה על האדם מפגעי הטבע, והקירות מגינות על האדם מפגעי אנשים, בסוכה התקרה עשויה מסכך טבעי המזכיר את הצורך לבטוח בה', והקירות יכולות להיות גם דפנות סמליות בלבד כדי להזכיר לאדם שעליו לבטוח בה' ולא בקירות ביתו

ההכרה שכל דבר שקורה בעולם הוא מה', ומכאן שגם לרע יש תכלית, מביאה את האדם לאפשרות לשמוח שמחה אמיתית על כל מה שיש לו בעולם. יש שתי דעות בחז"ל לגבי זהות הסוכות אליה התורה מתכוונת כאשר היא אומרת שיש לשבת שבעה בימים כי ה' הושיב את ישראל בסוכות בצאתם ממצריים

1) הסוכות הארעיות בהן בני ישראל ישבו במדבר לאחר היציאה ממצריים.

2) ענני הכבוד ששמרו על בני ישראל במהלך שהותם במדבר. המשותף לשתי הדעות הוא שהסוכה היא זכר ליציאת מצרים ולביטחון של עם ישראל בה' שיוליך אותם במדבר לארץ כנען.

4. " ... וְחַג הָאֶסֶף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפָּךָ אֶת־מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה:" שמות כ"ג ט"ז

א. "בַּסֹּכֶת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים..." ויקרא כ"ג מ"ב

(1) מה הטעות שחג הסוכות בא לשרש מלבנו?

(2) הסבר כיצד חג הסוכות משפיע על התודעה שלנו? ומדוע הוא נחגג דווקא בשעה זו?

ב. "שתי סכנות אורבות לאדם: סכנות טבעיות וסכנות אנושיות."

(1) הסבר מהם הסכנות שעורבות לאדם ומה האפשרויות שלו להגן על עצמו?

(2) מה תפקיד התודעתית של הסוכה בהקשר זה?

הרש"ר הירש – עבודת ה' בשמחה בכל השנה עמ' 39

וְשִׂמְחַת בְּחֶגְךָ אֵתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוֵי וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ:
שְׁבַעַת יָמִים תַּחַג לָהּ אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' כִּי יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ

אך שמח: דברים ט"ז י"ד-ט"ו

מה מיוחד בחג הסוכות שדווקא בחג זה קיים ציווי מיוחד על השמחה בשתי צורות: "ושמחת בחגך" ובהמשך "והיית אך שמח"?

ניתן לומר שתי סיבות לשמחה זו: שמחה על איסוף התבואה והצלחה כלכלית. "חג האסיף"

שמחה אחרי יום הדין – יום הכיפורים – וביטחון בבורא עולם שיצאנו זכאים בדין

הרש"ר הירש מלמד אותנו על מדרגות בשמחה:

"אך שמח" – שמחה מתמדת, גם כשהנסיבות קשות ולא דווקא שמחות (למרות הקושי) – שמחה הנמשכת אל חיי היומיום

"והיית שמח" – תכונה, אופי קבוע באישיות

"ושמחת" – פעולה זמנית – כמו שבא כך הולך

הרש"ר הירש מדגיש את חשיבותה המתמדת של השמחה בבחינת "להיות שמח" כתכונת אופי טבעית.

5

כיצד נוכל להפוך את השמחה לתכונה קבועה בנפש?

דרך להתמודדות עם הקושי ועצבות? (במקביל לראי"ה קוק "דרכים להתמודדות")

הראי"ה קוק – שתי דרכים להתמודדות עם העצבות – עמ' 40-41

דרכים להתמודדות עם קושי ומשבר

כיצד ניתן להגיע לשמחה למרות הקשיים בחיים?

1) הסחת דעת מהדברים העצובים – זאת דרך זמנית בלבד כי בסופו של דבר הוא יחזור לחשוב על הדברים העצובים

2) ההכרה בעומק שגם הדברים העצובים ביותר הם לא עצובים בשורשם שהרי הכל מאת ה' ולכל רע יש תכלית – זאת דרך נצחית שהרי מי שמגיע לדרגת חשיבה כזו יצליח להתגבר על כל קושי ועצבות.

א. "יש שני אופנים לשמח את האדם: ..."

הסבר מהם שתי הדרכים להתמודד עם עצבות (קושי), על-פי הראי"ה קוק?
בתשובתך אל תסתפק בכותרות, אלא הסבר את התהליך המוצע, בשתי הדרכים.

הראי"ה קוק – פח השמן עמ' 44

הראי"ה קוק מלמד אותנו כי פך השמן רומז לנו על כוחות אמונה עמוקים הטמונים עמוק בתוך עם ישראל בכלל ובכל יחיד בפרט. כוחות אמונה אלו מאפשרים להחזיק באמונה ולבטוח בבורא עולם, למרות שהסביבה הרוחנית מסביב היא לכאורה סביבה עוינת לעבודת ה'

הרב קוק מדמה את האמונה לשמן הטמון בתוך פך השמן הקטן, מבט מהחוץ לא מסוגל להבחין בעוצמה הגדולה הטמונה בו, מסביב יכול להראות כאילו האש, כוח האמונה עומד להכבות, אבל מספיק שיתגלה ניצוץ קטן, בכדי להדליק מחדש את אש האמונה, וגם מה שנראה כדועך, ייתפס באש להבת האמונה, רגע אחד מספיק להחזיר את ישראל לאביהם שבשמים ולהאיר אור חדש על ציון.

ט"ו בשבט

הרב אורי שרקי – עולם התורה והטבע עמ' 56

מסכת אבות, פרק ג', משנה ז'

המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר: מה נאה אילן זה, מה נאה ניר זה - מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו

דברים אלו עומדים בסתירה למקורות אחרים העוסקים בערך ההתפעלות מעולם הטבע והצומח :

שולחן ערוך, סימן רכ"ו, סעיף א'

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח, אומר: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם .

כיצד נוכל להבין סתירה זו?

אם אתה פוסק ממשנתך ואומר "מה נאה אילן זה", זה חמור מאוד. כיוון שבזה אתה מפריד בין התורה לחיים, בין עולם הטבע לתורה, בין העולם הזה לבא, שהם כולם חלק ממבנה שלם אחד.

עליך לומר מה נאה אילן זה, דווקא מתוך המשך משנתך. זה מה שאנחנו עושים בט"ו בשבט.

הרב איגר מבקש ללמוד מההקבלה בפסוק "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה" (דברים כ"ט)
שכמו שבט"ו בשבט השרף עולה באילן, שנראה לכאורה יבש, חסר עלים וחיות, מבלי שאיש יבחין
בכך ומביא חיות לאילן לעתיד לבוא בימיי ניסן, כך במעגל חייו של אדם, יש זמנים של יובש וקושי
ועל האדם לצפות לפריחתו, שבו תבוא. אין זה כאם שלב טבעי במעגל חייו
"אף מי שהוא כעץ יבש יתעורר בו נקודת השרף כבעץ השתול על פלגי מים."

פורים:

הרב יעקב אריאל – גילוי ההסתרה עמ' 63

מגלת אסתר ייחודית בכך שלא מוזכר בה שם ה'. המטרה של המגילה היא לחנך אותנו להצליח לראות בעצמנו את ההשגחה האלוהית גם כאשר ניתן לפרש את הכל כצירוף מקרים. המגילה בנויה מרצף של אירועים לא שגרתיים שבלעדיהם כל המשך הסיפור לא היה מתקיים (לדוגמה - בחירת אסתר למלכה, גילוי מרדכי על המזימה להרוג את המלך, נדידת שנתו של המלך דווקא בלילה בו הגיע אליו המן, פתיחת ספר הזיכרונות דווקא בפרשת מרדכי, ועוד...).

המגילה בעצם מתכתבת עם תפיסת העולם הקדום שכל מה שקורה בעולם מתנהל על פי מקריות (זאת היא גישתו של המן שמתנהל על פי הגרלות, ולכן גם קוראים לחג "פורים"). לקורא המגילה יש שתי אפשרויות – הראשונה היא להמשיך את שיטתו של המן, ולמרות צירוף המקרים הנדיר לחשוב שהכל מתנהל במקריות. גישתו של המן היא המשך ישיר לשיטת עמלק שלמרות כל הניסים שקרו לעם ישראל ביציאת מצרים, פירש את הכל במקרה ולכן לא פחד להילחם עם ישראל (תפיסת המקריות מודגש בפסוק "אשר קרך בדרך"). האפשרות השנייה היא להבין שלא יכול להיות צירוף מקרים כל כך נדיר, וכך להגיע למסקנה שיד ההשגחה האלוהית היא שמנהלת את העולם. זאת היא גישתה של האמונה היהודית המבינה שהעולם מתנהל תחת השגחת הקב"ה. בין שתי הגישות יש מלחמה תמידית, ומהות הציווי למחות את זכר עמלק היא מחיית הגישה שסוברת שכל העולם מתנהל במקריות. כאשר אומרים לאדם שיש השגחה עליונה אז לא תמיד זה חודר ללב, אך כאשר הוא מגיע למסקנה זו בעצמו אז ההבנה היא עמוקה ותישאר לזמן רב. לכן המגילה בכוונה לא מזכירה את הקב"ה כמנהל האירועים, ומעבירה את הקורא תהליך בו הוא יגיע למסקנה הכרחית זו בעצמו ("מגילת אסתר" = גילוי ההסתרה). חז"ל אומרים שבפורים עם ישראל קיבל את התורה שבעל פה מרצון, לעומת קבלת התורה שבכתב בסיני שהייתה מתוך הכרח. הקבלה מרצון דורשת את בחירת האדם בכך, אך מתוך הבחירה גם מגיע חיבור פנימי הרבה יותר גדול. מהותו של חג הפורים היא להעלות את האמונה למדרגה של בחירה מתוך השכל האנושי.

5. "... שְׁאֵפְלוּ בְּתַכְלִית הַהֶסְתֵּרָה בְּהֶסְתֵּרָה שְׁבִתוֹךָ הֶסְתֵּרָה גַם שֵׁם הוּא אֲנֹכִי. כִּי גַם שֵׁם נִמְצָא ה' יִתְבָּרַךְ

... ליקוטי הלכות, אורח חיים, הלכות שבת ג' י'

א. "הספר היחיד בתנ"ך בו שם ה' אינו מוזכר הוא מגילת אסתר. והדבר תמוה. הרי אסתר ברוח

הקודש נאמרה ובכתבי הקודש נכללה, ..."

(1) מה לדברי הרב אריאל, בא העדר שם ה' במגילת אסתר לחנך אותנו?

(2) במה שונה תפיסת העולם של "ישראל" מ "עמלק" באופן מהותי, עד כדי "... מְלַחֵמָה לַיהוָה

בְּעַמְלֵק מְדַרְדֵּר. שמות י"ח ט"ז? הדגם זאת בעזרת סיפור המגילה, בראשי פרקים.

ב. "הדור קיבלוה בימי אחשוורוש" שבת פ"ח

(1) במה שונה קבלת התורה בימי הפורים לקבלת התורה הנחגגת בחג השבועות?

(2) על-פי דברי הרב אריאל, מהי התובנה החדשה שצומחת מתוך קביעת פורים כיום טוב

מדרבנן?

6. "וּפְדוּיָהּ ה' יִשְׁבֹּן וַיָּבֹאוּ צִיּוֹן בְּרֵנָה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל־רֵאשֵׁם שִׁשְׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגוּ וַיְגִסוּ יֶגֶן וְאֶנְקָה:"

משל – כאשר אנשים רוקדים במעגל, ויש מישהו עצוב מחוץ למעגל, אז הדרך להוציא אותו מעצבות זה לצרף אותו בכוח אל תוך מעגל הרוקדים. נמשל – כאשר אדם שמח הוא מפסיק לחשוב על הדברים העצובים שמלווים אותו, אך הגדולה היא דווקא להכניס את הדברים העצובים אל תוך השמחה ובכך לגרום להם להיות חלק מהשמחה. בשורש של כל רע יש טוב, והחכמה זה לא להתעלם מהרע אלא למצוא את השורש הטוב שבו ולהעצים אותו.

א. "בְּעֵינַי הַשְּׂמֵחָה. עַל-פִּי מִשָּׁל",

רבי נחמן מתאר שתי דרכים להתמודד "עֲצָבוֹת וּמְרָה שְׁחָרָה".

(1) **הצג כל אחת מהדרכים עם הדימוי המתאים לה** על-פי דברי רבי נחמן בליקוטי מוהר"ן.

(2) **כיצד דורש רבי נחמן מ דברי הכתוב** בישיעה ל"ו י "שֶׁשָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׂגוּ וְנִסּוּ וְגִזְוֹן וְאַנְחָה:"

ולאיזה מבין שתי הדרכים שהזכרת היא מתאימה יותר? נמק את תשובתך.

האדמו"ר מסלונים – לך כנוס את כל היהודים עמ' 71

השאלה - חז"ל תיקנו 2 מועדים שליוו את עם ישראל לאורך כל תקופת הגלות – פורים וחנוכה. פורים מבטא את הניצחון על ההשמדה הפיזית, ואילו חנוכה מבטא את הניצחון על ההשמדה הרוחנית. אצל עם ישראל השמדה רוחנית יותר חמורה מהשמדה פיזית ואם כן אז נשאלת השאלה מדוע דווקא בפורים יש חובת שמחה גדולה שמתבטאת במצוות מקרא מגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, ומעל כולם חובת השמחה המופלגת במשתה.

התשובה – בכל מקום שרשום במגילת אסתר "המלך" הכוונה היא לקב"ה, ואם כך אז לפי המגילה נחתם בטבעת הקב"ה להשמיד את כל היהודים. גזרה כנגד עם ישראל שנחתמה על ידי הקב"ה לא הייתה מעולם, ואפילו לא בחנוכה. לכן בחנוכה יכלו יחידים (החשמונאים) לבטל את הגזירה, ואילו בפורים היה צריך את כל עם ישראל כדי לבטל את הגזרה – "לך כנוס את כל היהודים". מכאן אנחנו למדים שכאשר עם ישראל מאוחד יש לו כוחות לשנות אפילו את גזירותיו של הקב"ה.

ב. "והנה חז"ל תקנו ב' מועדות, פורים וחנוכה, שיאירו לישראל באורם את כל חשכת הגלות

הארוכה."

(1) **במה שונים** חגים אלו האחד מהשני, על-פי האדמו"ר מסלונים? בתשובתך **התייחס** לסכנה

שהובילה לחג וכן למצוות החג.

(2) **מה** ההסבר שהאדמו"ר מסלונים נותן **להבדל** הבולט שבין פורים לחנוכה? בתשובתך

התייחס לדרשה לדברי הפסוק: "... וְנָחֲתָם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ:" אסתר ג' י"ב ולמעשה שהפיל את

הפור לטובת עם ישראל באותה העת.

